Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Sivutuote ja jätteeksi luokittelun päättyminen (End of Waste)

Hallituksen esitys jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 40/2021)

Ympäristöneuvos Anna-Maija Pajukallio

4.5.2021, ympäristövaliokunta

Kiertotalous on muutakin kuin kierrätystä

- Tavoitteena tehokas ja minimoitu materiaalien käyttö ja mahdollisimman täydellinen (ja turvallinen) kierto
- Toimitaan sääntelyn rajapinnoilla
  - *jäte-, kemikaali- ja tuotesäädöksien vuorovaikutus ja synergioiden vahvistaminen*
- ”Circular design” vrs ”vanhat uusiomateriaalit”
- Tarvitaan yhdenmukaistettuja järjestelmiä tietojen seuraamiseksi ja hallitsemiseksi
  - Euroopan kemikaaliviraston SCIP-tietokanta (koskien erityistä huolta aiheuttavat aineita sisältäviä esineitä) ja POP-jätteiden kirjanpitovelvollisuus (jätelaki-HE)
  - Jäte- ja tuotetietojärjestelmän kehittäminen
  - Tuotepassit – tulevaisuutta?

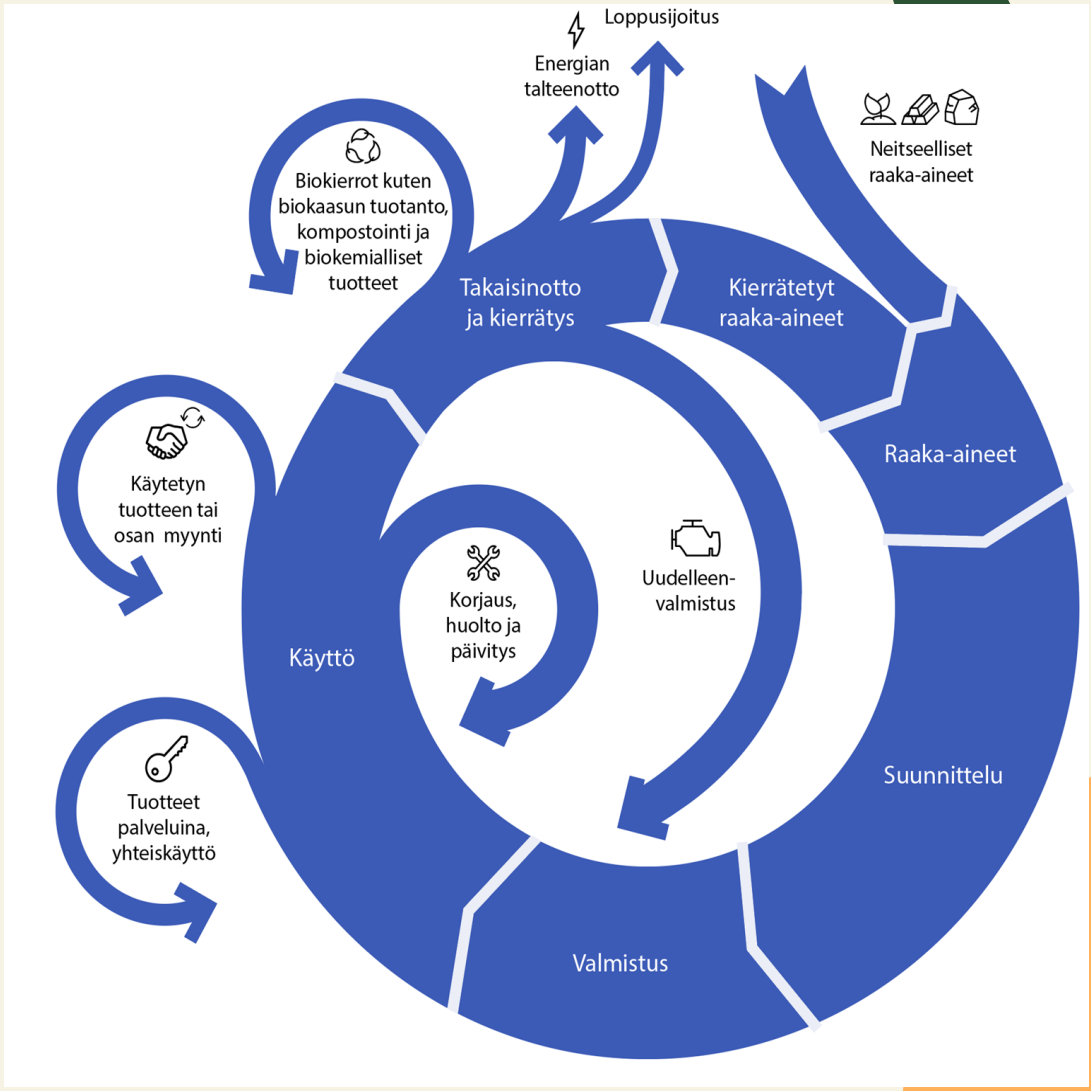

Sivutuote ja EoW-sääntelyn vaiheita

- Sivutuote- ja jätteeksi luokittelun päättyminen eli **E**nd **o**f **W**aste (EoW) perustui alun perin jätedirektiivin (ja silloisen jätelain) tulkintaan ja ennakkoratkaisuihin
  - KHO:n ratkaisu Tornion terästehtaan kuonasta 2005
- **Menettelyjä täsmennettiin jätedirektiivin (2018/851) ja jätelain muutoksessa (646/2011)**
  - 5 §:n määritelmät ja niiden sisältämät arviointiperusteet
- **Jätedirektiivin muutos 2018 ja jätelaki-HE (40/2021)**
  - Säännökset sivutuotteista ja jätteeksi luokittelun päättymisestä irti jätteen määritelmästä omiksi pykälikseen 5a (sivutuotteet) ja 5b (EoW)
  - Sivutuotetta koskevaan sääntelyyn ei asiamuutoksia
  - EoW-menettelyyn täsmennyksiä

Peruskuvio ennallaan

- ✓ **Sivutuote** ei ole missään vaiheessa jäte
  - ✓ jätelain sivutuotteen käsite sotkeutuu toisinaan eläinperäisiin sivutuotteisiin, joita koskee kokonaan eri sääntely
- ✓ Kun jätteen **jätteeksi luokittelu päättyy (EoW)**, materiaalista tulee tuote, johon sovelletaan tuotteita koskevaa lainsäädäntöä (kuten REACH-asetus, EU:n rakennustuoteasetus, lannoitevalmistelainsäätely)
  - ✓ luokittelun päätyttyä materiaalin markkinoille saattajan on varmistettava, että materiaali on kemikaali- ja tuotelainsäädännön mukaista
- ✓ EoW-menettelyssä **kolme tasoa** – EU:n harmonisoitu asetus, valtioneuvoston asetus, tapauskohtainen päätös
- ✓ Jos jätelajille olemassa **harmonisoitu EoW-asetus,** ei samalle jätelajille voida säätää kansallisia asetuksia tai tehdä tapauskohtaisia päätöksiä
  - ✓ EU-asetukset: lasimurska, rauta-, teräs- ja alumiiniromu, kupariromu
- ✓ Kansalliset EoW-säädösluonnokset ennakkonotifioitava komissiolle

Komission EoW-työ viriämässä uudelleen – kiertotalouden toimintasuunnitelmasta poimittua

1. selvitetään mahdollisuuksia kehittää uusia EU-laajuisia EoW-kriteerejä
   - vuosien tauko valmistelussa
   - poistaisi/vähentäisi ko. jätelajien osalta eri jäsenmaiden erilaisia tulkintoja esim. jätteensiirrossa
   - Suomen kannalta olennaiset jätelajit ?
   - Jätedirektiivi ”hyväksyessään kyseisiä säädöksiä komissio ottaa huomioon jäsenvaltioiden 3 kohdan mukaisesti vahvistamat asiaa koskevat perusteet ja pitää lähtökohtana niitä perusteita, jotka ovat kaikkein tiukimpia ja takaavat ympäristönsuojelun korkeimman tason”
2. pyritään yhdenmukaistamaan tapauskohtaista ja kansallista päätöksentekoa
   - taustaksi komissio teettänyt selvityksen EoW- ja sivutuotekäytännöstä jäsenmaissa https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/beb56eaa-9fc0-11ea-9d2d-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-131914225

EoW-sääntelyä koskevat muutokset ja tarkennukset HE:ssä

1. Jätteeksi luokittelun päättymisen edellytyksiä tarkistetaan jätedirektiivin mukaisesti: enää ei edellytetä, että materiaalia ”käytetään yleisesti”, riittää, että ”sitä on määrä käyttää erityisiin tarkoituksiin”;
2. VN:n asetuksessa annettaville jätelajikohtaisille arviointiperusteille sisällölliset vähimmäisvaatimukset (tarvittaessa noudatettava myös tapauskohtaisessa päätöksenteossa)
3. Tapauskohtaisen päätöksenteon menettely ja päätösten seurannan tehostaminen:
   - tapauskohtaiset päätökset edellytettäisiin jatkossa merkittäväksi ympäristönsuojelun tietojärjestelmään ja päätökset olisi julkaistava netissä
   - asia ratkaistaisiin voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti menettelynä ympäristölupa, luvan muutos (kevennetty 96 § mukainen menettely), toisinaan myös valvontaviranomaisen lausunto

YM:n muistio tapauskohtaisesta päätöksenteosta 30.8.2019

EoW-päätöksiä koskeva muistio

Tapauskohtaisen päätöksenteon kehittäminen - työryhmä

- Lausuntopalaute kriittistä – päätöksenteon vaikeus, osaaminen, ennustettavuus, tasapuolisuus, hyödyntämisen turvallisuus, ympäristölupa-menettelyn kankeus ja soveltumattomuus

- **Työryhmä seuraamaan ja kehittämään EoW-menettelyä**
  - **nimetään alkukesästä**
  - **keskeiset sidosryhmät ja viranomaistahot mukaan**
  - **fokus erityisesti kansallisessa työssä**
  - **ennakkovaikuttaminen EU:ssa**

- **Kiertotalousohjelma (VN:n periaatepäätös) - Edistämme kierrätysmateriaalien markkinoiden vahvistumista.**

  Mahdollistamme kierrätysmateriaalien markkinoiden kasvun mm. kehittämällä käytäntöjä siitä, miten jätteeksi luokiteltu materiaali lakkaa olemasta jäte (EoW, End of Waste). Perustamme työryhmän seuraamaan tapauskohtaista EoW-päätöksentekoa ja kehittämään menettelyjä sekä ehdottamaan tarvittavia lainsäädäntömuutoksia

Kansallinen EoW-asetusvalmistelu

- Asetusvalmistelun edellytyksiä:
  - jätettä syntyy yleisesti eri puolilla maata merkittäviä määriä
  - jätteelle ei ole säädetty EU-tason EoW-asetusta
  - materiaalille tulee olemaan käyttöä (sitä on määrä käyttää erityisiin tarkoituksiin)
  - materiaali täyttää jäteominaisuuden päättyminen kriteerit
  - asetus keventää oleellisesti materiaalin sääntelytaakkaa
  - asetus toteuttaa etusijajärjestystä (jätehierarkiaa) eikä aiheuta haitallisia ympäristövaikutuksia

- EoW-arviointiperusteiden laatimista koskevaa valmistelutyötä:
  - betonimursketta koskevat EoW-arviointiperusteet **lausunnoilla, voimaan syyskaudella 2021**
    - **ensimmäinen kansallinen EoW-asetus**
    - **nojautuu jätelaki-HE:hen**
  - jätteenpolton käsiteltyä kuonaa koskevat arviointiperusteet
  - selvitykset muovin mekaanisen ja kemiallisen kierrätyksen edistämisestä EoW-sääntelyn kautta
  - asetusvalmistelu käynnistymässä mekaanisesti kierrätetyn muovin osalta

- Lannoitevalmisteiden hyväksyntä ja EOW omaan menettelyyn?
  - EU:n lannoitevalmisteasetuksen toimeenpano
  - MMM:n johdolla, SYKEn taustaselvitys vuonna 2021

Valtioneuvoston asetusluonnos betonimurske-EoW-esimerkki

1 § tarkoitus

2 § soveltamisala

3 § määritelmät

4 § betonimursketta koskevat arviointiperusteet

5 § laadunhallinta

6 § vaatimuksenmukaisuusilmoitus

7 § ilmoitusvelvollisuus (arviointiperusteiden käyttöönotosta valvontaviranomaiselle)

8 § voimaantulo

liite 1 betonimurskeen jätteeksi luokittelun päättymistä koskevat arviointiperusteet

liite 2 laadunvarmistusjärjestelmän sisältövaatimukset

liite 3 vaatimuksenmukaisuusilmoituksen sisältövaatimukset

Arviointiperusteet koskisivat

- **Syöttöpanoksena käytettävän jätteen nimikkeitä ja laatua**
  - eroteltaisiin jätteet syntytavan mukaan eli ns. ”käyttämätön betonijäte” eli valmisbetoni ja epäkurantit betonituotteet ja ”käytetty betonijäte” so. purkujäte
- **Hyödyntämistoimea (eli prosessointia)**
  - jätteiden vastaanottotarkastus, esikäsittely ja käsittely
- **Valmiin murskeen käyttötarkoituksia**
  - Maa-, talon- ja viherrakentaminen; lannoitevalmisteet; betonituotteiden valmistus
  - Käyttämättömästä betonijätteestä peräisin olevalla murskeella laajemmat käyttötarkoitukset (riskiperusteisuus)
- **Valmiin murskeen laatua ja sen valvontaa**
  - Kolmas osapuoli
  - Tarkoitusta varten lasketut ympäristökelpoisuuskriteerit, sovellettavissa joka paikassa – ei käyttörajoitteita
  - Lisäksi täytettävä esimerkiksi lannoite- ja rakennustuotelainsäädännön vaatimukset

Ympäristöneuvos Anna-Maija Pajukallio
Puh. 050 461 8652
anna-maija.pajukallio@ym.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi